

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.60>

УДК 339.9:004.738.5

Г. А. Іващенко,

к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу, Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6581-0862>

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

H. Ivashchenko,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and business security,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,*

GLOBAL TRENDS OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

У статті комплексно досліджено природу та ключові характеристики цифрової економіки, яка сьогодні виступає визначальним чинником трансформації глобального економічного простору. Розкрито сутність цифрової економіки як якісно нового формату організації економічних процесів, що базується на широкому застосуванні цифрових технологій, автоматизації, штучного інтелекту, великих даних, хмарних сервісів і цифрових платформ. Наголошено на зростанні ролі даних як

стратегічного ресурсу, що формує нові моделі створення та розподілу вартості у світовому господарстві.

Проаналізовано основні глобальні тенденції розвитку цифрової економіки, серед яких: стрімке поширення електронної комерції, зростання частки безготівкових розрахунків, розвиток фінансових технологій, посилення кібербезпеки, розширення застосування цифрових рішень у виробничих процесах та управлінні бізнесом. Окрему увагу приділено формуванню цифрових екосистем і платформних бізнес-моделей, які істотно змінюють правила міжнародної конкуренції та структуру глобальних ринків.

У роботі детально досліджено проблему поглиблення цифрової нерівності між країнами як одного з найсуттєвіших викликів сучасного цифрового розвитку. Показано, що нерівномірний рівень доступу до цифрової інфраструктури, відмінності у цифрових компетенціях населення, асиметрії в інвестиціях у науково-технологічні розробки та диспропорції у доступі до глобальних цифрових платформ призводять до формування нової конфігурації міжнародної економічної нерівності. Обґрунтовано, що цифрова нерівність не лише впливає на економічний розвиток окремих держав, а й визначає їх здатність до участі у глобальних ланцюгах створення вартості, міжнародних фінансових потоках та інноваційній діяльності.

Зосереджено увагу на зміні регуляторного середовища у сфері міжнародної цифрової взаємодії, зокрема на посиленні ролі кібербезпеки, цифрового суверенітету, захисту даних та технологічного протекціонізму. Розкрито геоекономічні наслідки розвитку цифрової економіки, які проявляються у фрагментації цифрового простору, конкуренції за технологічне лідерство та появі нових зон міжнародної напруги, пов'язаних із контролем над даними й цифровими інфраструктурами.

У статті окреслено перспективи розвитку цифрової економіки у глобальному масштабі, які передбачають подальше поширення інтелектуальних систем, інтернету речей, блокчейн-технологій, цифрових валют та інноваційних рішень у сфері управління, виробництва, торгівлі та фінансів. Підкреслено, що в умовах швидких технологічних змін рівень цифрової зрілості країни визначає її конкурентоспроможність, здатність

адаптуватися до глобальних трансформацій та ефективно інтегруватися у міжнародні економічні відносини.

Результати дослідження сприяють глибшому розумінню трансформаційних процесів у світовій економіці та можуть бути використані для формування стратегій цифрового розвитку, удосконалення регуляторної політики та вироблення інструментів подолання цифрової нерівності між країнами.

The article comprehensively examines the nature and key characteristics of the digital economy, which today acts as a determining factor in the transformation of the global economic space. The essence of the digital economy is revealed as a qualitatively new format for organizing economic processes, based on the widespread use of digital technologies, automation, artificial intelligence, big data, cloud services and digital platforms. The growing role of data as a strategic resource that forms new models of value creation and distribution in the global economy is emphasized.

The main global trends in the development of the digital economy are analyzed, including: the rapid spread of e-commerce, the growth of the share of non-cash payments, the development of financial technologies, strengthening cybersecurity, the expansion of the use of digital solutions in production processes and business management. Special attention is paid to the formation of digital ecosystems and platform business models that significantly change the rules of international competition and the structure of global markets.

The paper examines in detail the problem of deepening digital inequality between countries as one of the most significant challenges of modern digital development. It is shown that the uneven level of access to digital infrastructure, differences in the digital competences of the population, asymmetries in investments in scientific and technological developments and disparities in access to global digital platforms lead to the formation of a new configuration of international economic inequality. It is substantiated that digital inequality not only affects the economic development of individual states, but also determines

their ability to participate in global value chains, international financial flows and innovative activities.

The focus is on changing the regulatory environment in the field of international digital interaction, in particular, on strengthening the role of cybersecurity, digital sovereignty, data protection and technological protectionism. The geoeconomic consequences of the development of the digital economy are revealed, which are manifested in the fragmentation of the digital space, competition for technological leadership and the emergence of new zones of international tension related to control over data and digital infrastructures.

The article outlines the prospects for the development of the digital economy on a global scale, which envisage the further spread of intelligent systems, the Internet of Things, blockchain technologies, digital currencies and innovative solutions in the fields of management, production, trade and finance. It is emphasized that in the context of rapid technological change, the level of a country's digital maturity determines its competitiveness, ability to adapt to global transformations and effectively integrate into international economic relations.

The results of the study contribute to a deeper understanding of transformation processes in the world economy and can be used to form digital development strategies, improve regulatory policy and develop tools to overcome digital inequality between countries.

Ключові слова: *цифрова економіка; глобальні економічні відносини; цифрова трансформація; міжнародна торгівля; цифрові платформи; електронна комерція; інновації; кібербезпека; цифрова нерівність країн; конкурентоспроможність; цифрове врядування.*

Keywords: *digital economy; global economic relations; digital transformation; international trade; digital platforms; e-commerce; innovation; cybersecurity; digital inequality of countries; competitiveness; digital governance.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стрімкий розвиток цифрових технологій докорінно трансформує структуру світового господарства, механізми міжнародної взаємодії та конкурентні переваги національних економік. У цих умовах цифрова економіка стає ключовим драйвером глобального зростання, формує нові формати ведення бізнесу, прискорює міжнародну торгівлю, змінює регуляторні практики й посилює роль даних як стратегічного ресурсу. Водночас ці процеси супроводжуються посиленням цифрової нерівності, ускладненням питань кібербезпеки, появою нових форм цифрового протекціонізму та зростанням геоекономічної напруги. Такий комплекс трансформацій зумовлює потребу у ґрунтовному науковому аналізі природи цифрової економіки, її впливу на міжнародні економічні відносини та визначення чинників, що формують конкурентоспроможність держав у глобальному цифровому середовищі. Це робить дослідження зазначеної проблематики актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірі, оскільки воно сприяє формуванню ефективних стратегій розвитку, адаптації регуляторної політики та зміцненню позицій країн у світовому економічному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти становлення й розвитку цифрової економіки широко висвітлені в наукових дослідженнях як зарубіжних, так і українських учених. Значний внесок у формування наукової бази зробили праці Д. Белла, Дж. Гелбрейта, М. Кастельса, Л. Кіт, Р. Клео, А. Крімеса, Н. Негропonte, Д. Тапскотта, М. Тіммера, С. Халлера, Д. Сіфчлага, Ф. Стівінса, а також українських науковців: В. Гейця, А. Гриценка, Г. Карчевої, А. Філіпенка і А. Шемета.

У наукових працях зазначених авторів теоретичні та практичні аспекти цифрової економіки розкриті доволі широко, проте залишається не повністю дослідженим аспект щодо впливу цифрової економіки на розвиток сфери міжнародних економічних відносин.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою наукової статті є розроблення теоретико-методичних основ щодо визначення сучасних глобальних тенденцій розвитку цифрової економіки та їхнього впливу на міжнародні економічні відносини.

Завдання дослідження:

визначення ключових напрямів розвитку цифрової економіки;

визначення основних викликів і можливостей для інтеграції цифрових технологій у світову економіку;

визначення особливостей цифровізації економіки, зокрема у сферах кібербезпеки, цифрового розриву, енергетичного впливу та інтеграції у традиційні галузі;

оцінювання перспектив подальшого розвитку цифрової економіки та її впливу на соціально-економічні процеси;

визначення перспектив розвитку цифрової економіки в глобальному бізнес-середовищі;

визначення викликів та ризиків цифрової трансформації на світовому рівні;

визначення впливу цифрових технологій на конкурентоспроможність держав і компаній;

дослідження питань поглиблення цифрової нерівності між країнами.

Викладання основного матеріалу дослідження. Цифрова економіка в наукових дослідженнях розглядається як форма господарювання, що базується на використанні цифрових технологій, даних, інформаційно-комунікаційних систем та цифрових платформ для створення, обміну, розподілу та споживання економічних благ. Її сутність полягає у трансформації традиційних економічних процесів шляхом упровадження інформаційних технологій, що забезпечують підвищення швидкості, прозорості та ефективності взаємодії між економічними агентами на глобальному рівні. В основу цифрової економіки покладено використання великих масивів даних, хмарних обчислень, штучного інтелекту, блокчейну, Інтернету речей, цифрових платформ і мобільних технологій, які

формують принципово нову логіку функціонування міжнародних економічних відносин [3].

Однією з ключових характеристик цифрової економіки є даноцентричність, тобто перехід від ресурсно-орієнтованої моделі до моделі, у якій дані виступають основним стратегічним активом. Економічні процеси дедалі більше визначаються здатністю суб'єктів збирати, обробляти та аналізувати інформаційні потоки, що забезпечує прийняття обґрунтованих рішень і формування конкурентних переваг [5]. Цифрові дані створюють нові форми вартості та стають підґрунтям для виникнення інноваційних бізнес-моделей.

Другою важливою характеристикою є висока мережевість, що проявляється у швидкому формуванні глобальних мереж взаємодії між виробниками, споживачами, державами та технологічними корпораціями. Мережеві ефекти посилюють взаємозалежність і прискорюють масштабування економічної діяльності [4]. Зростання кількості учасників цифрових платформ збільшує їхню цінність для всіх сторін, що стимулює конкуренцію між глобальними цифровими екосистемами.

Характеристики та сутність цифрової економіки надано в табл. 1.

Третьою характеристикою цифрової економіки є автоматизація та інтелектуалізація процесів, що зумовлені розвитком штучного інтелекту, машинного навчання та роботизації. Ці технології змінюють структуру трудових ресурсів, підвищують продуктивність, оптимізують логістичні й виробничі процеси та сприяють формуванню нових галузей економіки [1]. Автоматизація особливо впливає на міжнародні економічні відносини, трансформуючи ланцюги доданої вартості та створюючи нові можливості для держав, які активно здійснюють інвестування у цифрові компетенції.

Таблиця 1. Характеристики та сутність цифрової економіки

Характеристика	Сутність	Вплив на міжнародні економічні відносини
Даноцентричність	Дані стають стратегічним активом; економічні процеси базуються на зборі, обробці та аналізі інформації.	Формування конкурентних переваг на основі доступу до даних; розвиток нових бізнес-моделей.
Мережевість	Формування глобальних цифрових мереж між виробниками, споживачами, державами, платформами.	Посилення мережових ефектів, масштабування діяльності, конкуренція між глобальними цифровими екосистемами.
Автоматизація та інтелектуалізація	Використання ІІІ, машинного навчання, роботизації; оптимізація виробничих і логістичних процесів.	Трансформація ланцюгів доданої вартості; зміна структури трудових ресурсів; поява нових галузей.
Глобальність і транскордонність	Мінімізація географічних бар'єрів завдяки цифровим технологіям; мобільність капіталів і послуг.	Розвиток цифрової торгівлі, зростання транскордонних цифрових платформ; актуалізація міжнародного регулювання.
Інноваційність і гнучкість	Швидка адаптація до змін, створення нових продуктів, поява нових цифрових секторів економіки.	Залежність економічної динаміки від інвестицій у НДДКР, цифрову інфраструктуру та політику цифрової трансформації.

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [4; 7;9].

Важливою рисою цифрової економіки є також глобальність і транскордонність. Цифрові технології мінімізують географічні бар'єри та сприяють мобільності капіталів, послуг і трудових ресурсів. Виникає новий тип економічної активності – цифрова торгівля, що охоплює електронну комерцію, дистанційне надання послуг, транснаціональні цифрові платформи та цифровізовані фінансові транзакції. Це підсилює інтеграційні процеси та водночас актуалізує питання міжнародного регулювання цифрових ринків.

Окрім того, цифрову економіку характеризують високий рівень інноваційності та гнучкості, що забезпечує швидку адаптацію до змін зовнішнього середовища, створення нових продуктів і появу динамічних секторів від цифрової трансформації фінансових послуг до віртуальної

економіки й креативних цифрових індустрій. Значною мірою розвиток цифрової економіки визначається інтенсивністю інвестицій у НДДКР, розвитком цифрової інфраструктури та ефективністю національної політики цифрової трансформації [2].

Цифрова економіка є багатовимірним явищем, що трансформує глобальні економічні процеси, змінює структуру міжнародних економічних відносин та визначає напрями світового економічного розвитку у найближчі десятиліття. Її ключові характеристики: даноцентричність, мережевість, глобальність, автоматизація та інноваційність, які формують нову архітектуру світової економіки, у якій конкурентоспроможність країн дедалі більше залежить від рівня їх цифрової зрілості [7].

Цифрові технології відіграють ключову роль у трансформації сучасних міжнародних економічних відносин, формуючи нові моделі взаємодії між державами, корпораціями та споживачами на глобальному рівні. Їх упровадження змінює механізми міжнародної торгівлі, фінансових операцій, логістики, зайнятості, руху капіталів і конкурентної боротьби, створюючи принципово нову архітектуру світового економічного простору. Цифрові інновації стали основою для прискорення глобалізації, розвитку мережевих структур і формування транскордонних цифрових екосистем, що дозволяють швидко масштабувати бізнес та здійснювати миттєвий обмін інформацією й фінансовими ресурсами [5].

Одним із найбільш значущих аспектів впливу цифрових технологій є трансформація міжнародної торгівлі. Електронна комерція, онлайн-маркети, дистанційні послуги та цифрова продукція (software, цифровий контент, SaaS-рішення) суттєво розширюють можливості виходу компаній на зовнішні ринки, незалежно від географічних кордонів.

SaaS-рішення – це програмні продукти, що надаються користувачам як сервіс через Інтернет, без потреби встановлення програм на власний комп'ютер чи сервер [4].

Це сприяє зростанню обсягів світової цифрової торгівлі та підвищенню конкуренції між суб'єктами міжнародного бізнесу. При цьому цифрові платформи знижують транзакційні витрати, забезпечують прозорість угод та створюють нові канали комунікації між учасниками глобального ринку.

Не менш важливою є трансформація міжнародних фінансових відносин, де провідну роль відіграють фінансові технології, блокчейн, цифрові платежі, криптовалюти та штучний інтелект у банківській сфері. Вони забезпечують швидкість і безпечність транскордонних транзакцій, створюють альтернативні інструменти інвестування та дозволяють оптимізувати фінансові потоки у глобальному масштабі. Зростання ролі цифрових валют центральних банків потенційно змінює механізми валютної політики, міжнародних розрахунків і міждержавної фінансової співпраці [9].

Важливим елементом цифрової трансформації міжнародних економічних відносин є автоматизація і цифровізація глобальних ланцюгів доданої вартості. Технології IoT, штучного інтелекту, роботизації та хмарних сервісів забезпечують контроль, оптимізацію та прогнозування постачання у режимі реального часу. Це підвищує ефективність логістики, знижує ризики та формує нові стандарти взаємодії між багатонаціональними корпораціями та їх партнерами в різних країнах [4].

Цифрові технології також суттєво впливають на конкурентоспроможність держав і компаній. Доступ до сучасної цифрової інфраструктури, технологічні інновації, рівень диджиталізації бізнесу та державного управління стають визначальними факторами участі країни в глобальних економічних процесах. Це призводить до формування нового типу міжнародної конкуренції — технологічної, що охоплює розвиток цифрових платформ, дослідження в сфері штучного інтелекту, кібербезпеку та цифрові компетенції населення [9].

Разом з тим цифровізація поглиблює міждержавні асиметрії. Країни з високим рівнем цифрової зрілості отримують стратегічні переваги, тоді як держави з недостатньо розвиненою цифровою інфраструктурою ризикують

опинитися на периферії глобальних економічних процесів. Це підсилює роль міжнародних організацій, які розробляють стандарти цифрового регулювання та сприяють вирівнюванню цифрових можливостей між країнами.

Цифрові технології формують нову модель міжнародних економічних відносин, що ґрунтується на швидкості, мережовості, прозорості та інноваційності. Вони виступають каталізатором глобальної економічної інтеграції, посилюють взаємозалежність держав і компаній та визначають характер сучасних міжнародних економічних процесів. У найближчі десятиліття цифрова трансформація може стати ключовим фактором еволюції світової економіки та міжнародної взаємодії.

Сучасний етап світового економічного розвитку характеризується стрімким зростанням цифрових технологій, які стають ключовим фактором трансформації міжнародної економічної системи. Цифрова економіка, що охоплює виробництво, обробку та використання даних, формує нові форми глобальної взаємодії, змінює структуру ринків і створює умови для появи принципово нових бізнес-моделей. Її розвиток визначається низкою глобальних тенденцій, які формують напрям еволюції світового господарства на найближчі десятиліття [5].

Однією з провідних тенденцій є стале зростання цифрової торгівлі та електронної комерції. Обсяги онлайн-продажів щороку демонструють двозначні темпи зростання, а частка електронної торгівлі в міжнародних комерційних операціях зростає як у товарному, так і в сервісному сегменті. Поширення цифрових маркетплейсів, транснаціональних платформ та інструментів дистанційного доступу розширює можливості для бізнесу, знижує бар'єри входу на глобальні ринки та сприяє демократизації міжнародної торгівлі.

Другою ключовою тенденцією є активний розвиток цифрових платформ і платформених бізнес-моделей. Глобальні цифрові екосистеми Amazon, Alibaba, Google, Meta, Microsoft концентрують значні обсяги даних,

капіталу та технологічних можливостей, формуючи нову економічну інфраструктуру. Завдяки мережевим ефектам платформи здатні здійснити експансію різних галузей, від фінансових послуг до логістики, медіа та охорони здоров'я, створюючи нові ринки та стандарти поведінки економічних агентів.

Наступною важливою тенденцією є розвиток фінансових технологій та диджиталізація фінансової сфери. Технології мобільних платежів, блокчейн, цифрові гаманці, краудфандингові платформи та алгоритмічні фінансові сервіси трансформують механізми міжнародних розрахунків, інвестування та управління фінансовими ризиками. Водночас на глобальному рівні набувають поширення цифрові валюти центральних банків (CBDC), що потенційно здатні змінити структуру світової валютної системи та принципи регулювання транскордонних фінансових потоків.

Важливим напрямом є поширення штучного інтелекту, машинного навчання, роботизації та аналізу великих даних, які забезпечують автоматизацію виробничих, логістичних, управлінських і маркетингових процесів. Інтелектуальні системи стають критично важливими для формування конкурентних переваг, оскільки сприяють підвищенню продуктивності, прогнозуванню ринкових змін та прийняттю оптимізованих управлінських рішень. Це зумовлює появу нових секторів економіки та зміну структури глобальних ланцюгів доданої вартості.

Окремою тенденцією виступає цифрова трансформація державного управління, що поширюється на податкові системи, митні процедури, публічні послуги та електронну ідентифікацію. Електронне врядування та електронні платформи державних сервісів підвищують ефективність взаємодії між бізнесом і державою, сприяють прозорості зовнішньоекономічних операцій та стимулюють розвиток міжнародної економічної кооперації.

Поряд із позитивними тенденціями спостерігається поглиблення глобальної цифрової нерівності, що проявляється в неоднаковому доступі

країн до цифрових технологій, інфраструктури та компетенцій. Розрив між технологічно розвиненими та периферійними економіками визначає їхні можливості участі у світових економічних процесах та формує нові геоекономічні асиметрії [3].

Ще однією важливою тенденцією є посилення ролі кібербезпеки, адже зростання обсягів даних та транскордонних цифрових транзакцій підвищує ризики кібератак, витоку інформації та маніпуляцій даними. Це формує запит на міжнародне співробітництво у сфері цифрового регулювання, захисту інформаційних систем і стандартизації цифрових операцій.

Глобальні тенденції розвитку цифрової економіки визначають нову логіку функціонування світового господарства, засновану на інноваційності, даноцентричності, мережовості та транскордонності цифрових процесів. Їх прояв зумовлює глибоку трансформацію міжнародних економічних відносин, посилює взаємозалежність держав і бізнесових структур та формує нову економічну реальність, у якій цифрові технології виступають ключовим фактором конкурентоспроможності на глобальному рівні [6].

Поглиблення цифрової нерівності між країнами є однією з ключових проблем розвитку сучасної цифрової економіки та важливим фактором, що визначає можливості держав до повноцінної участі у глобальних економічних процесах. Цифрова нерівність проявляється у різному рівні доступу до цифрових технологій, інфраструктури, цифрових компетенцій та інноваційного потенціалу, що призводить до асиметрій у темпах економічного розвитку, конкурентоспроможності та інтеграції країн у міжнародні економічні відносини. У результаті формується нова форма глобального поділу праці, у якій технологічно розвинені країни отримують стратегічні переваги, тоді як держави з обмеженими цифровими ресурсами ризикують опинитися на периферії світової економіки [1].

Першою формою прояву цифрової нерівності є нерівномірність доступу до цифрової інфраструктури. Розвинуті країни мають високий рівень покриття швидкісним Інтернетом, розвинену мережу дата-центрів, сучасні

мобільні технології та доступ до хмарних сервісів. Водночас багато країн Азії, Африки та Латинської Америки стикаються з технічними й фінансовими бар'єрами у розгортанні цифрової інфраструктури, що обмежує їхні можливості залучення іноземних інвестицій, електронної комерції та розвитку інноваційного підприємництва.

Другою вагомою проблемою є різний рівень цифрових компетенцій населення, що безпосередньо впливає на здатність громадян та бізнесу використовувати цифрові технології. У країнах зі слабкими системами освіти та низьким рівнем цифрової грамотності цифрова інклюзія значно відстає, що ускладнює використання сучасних інструментів комунікації, електронних послуг та цифрової торгівлі. Це формує значний розрив у продуктивності праці, ефективності управління та можливостях інтеграції в глобальні економічні ланцюги [7].

Цифрова нерівність поглиблюється також через широкі відмінності в інвестиціях у дослідження та розробки. Розвинені економіки активно фінансують технологічні інновації, створюють наукові центри, розвивають штучний інтелект, квантові технології та робототехніку. Натомість більшість країн, що розвиваються, не мають достатніх ресурсів для розвитку сучасних технологічних галузей, що призводить до технологічної залежності від провідних цифрових держав та транснаціональних корпорацій [6].

Крім того, цифрова нерівність має глобально-геоекономічний вимір, що проявляється у нерівному доступі до цифрових ринків, платформ і даних. Транскордонні цифрові платформи зосереджують значну частину світових потоків даних і економічної діяльності, що дозволяє технологічно потужним країнам отримувати додаткові доходи, контроль над інформаційними ресурсами та можливість визначати правила глобальної цифрової взаємодії. Країни з менш розвинутою цифровою економікою часто змушені діяти в рамках регуляцій, сформованих технологічними лідерами, що поглиблює існуючі асиметрії.

Окремої уваги потребує питання цифрово-технологічного протекціонізму, який посилюється у світовій економіці та може обмежувати доступ окремих країн до передових технологій, обладнання та інтелектуальних ресурсів. Такі тенденції підсилюють глобальну фрагментацію цифрового простору та поглиблюють розрив у можливостях держав у сфері міжнародної економічної діяльності [8].

Поглиблення цифрової нерівності має також соціально-економічні наслідки, серед яких: зниження конкурентоспроможності національних економік, обмеження розвитку людського капіталу, скорочення можливостей для інноваційної діяльності та ускладнення інтеграції в міжнародні ланцюги доданої вартості. У глобальному вимірі це може призвести до формування багаторівневої структури світового господарства, де технологічно розвинені центри концентрують основні вигоди цифрового розвитку, а периферійні економіки залишаються залежними від зовнішніх технологічних рішень.

Поглиблення цифрової нерівності між країнами є комплексним і багатовимірним явищем, що впливає на структуру та динаміку міжнародних економічних відносин. Подолання цього розриву потребує узгодженої міжнародної політики, інвестицій у цифрову інфраструктуру, розвиток цифрових компетенцій, стимулювання інновацій та розширення можливостей участі країн, що розвиваються, у глобальній цифровій економіці.

Цифрова економіка є важливим чинником трансформації сучасних міжнародних економічних відносин, суттєво змінюючи механізми торгівлі, фінансової взаємодії, інвестицій, конкурентних стратегій та структуру глобальних ланцюгів доданої вартості. Її розвиток створює нові можливості для держав і бізнесу, водночас ставлячи перед ними виклики, пов'язані з технологічними, регуляторними та соціально-економічними аспектами глобальної взаємодії.

Одним із найпомітніших ефектів цифрової економіки є трансформація міжнародної торгівлі. Електронна комерція, цифрові платформи та хмарні

сервіси дозволяють компаніям швидко виходити на зовнішні ринки, знижують транзакційні витрати та бар'єри входу, підвищують прозорість і ефективність торгових операцій. Виникають нові форми торгівлі, зокрема торгівля цифровими товарами й послугами, що не потребують фізичної доставки. Це розширює доступ для малих та середніх підприємств до глобальних ринків і сприяє глобальній інтеграції економік.

Цифровізація фінансового сектору має ключовий вплив на міжнародні економічні відносини. Розвиток фінансових технологій, мобільних платежів, блокчейну, криптовалют та цифрових платформ для інвестицій трансформує традиційні механізми транснаціональних розрахунків, зменшує витрати на фінансові операції та підвищує швидкість і безпеку міжнародних платежів. Водночас цифрові валюти центральних банків та інші інновації у фінансовій сфері формують нову архітектуру валютних потоків та валютного регулювання на глобальному рівні.

Цифрова економіка також сприяє автоматизації та оптимізації глобальних ланцюгів доданої вартості. Використання Інтернету речей, хмарних обчислень, штучного інтелекту та аналітики великих даних дозволяє компаніям ефективно управляти виробничими та логістичними процесами, прогнозувати попит і забезпечувати інтеграцію між постачальниками та споживачами в різних країнах. Це підвищує продуктивність, зменшує втрати та формує нові стандарти глобальної економічної взаємодії.

Важливим аспектом є зміна конкурентного середовища на міжнародній арені. Доступ до сучасних цифрових технологій і платформ визначає конкурентні переваги держав і компаній. Країни з високим рівнем цифрової зрілості отримують стратегічні переваги в глобальній економіці, тоді як країни з обмеженим доступом до цифрових ресурсів можуть залишатися на периферії міжнародної взаємодії. Це підсилює роль державної політики у розвитку цифрової інфраструктури та інноваційних екосистем [3].

Разом із позитивними аспектами цифровізація породжує нові виклики та ризики, які впливають на міжнародні економічні відносини. Серед них

можна виділити такі: кіберзагрози, цифровий протекціонізм, нерівномірний доступ до технологій, загроза концентрації ринку в руках кількох глобальних платформ та зростання цифрової нерівності між країнами. У відповідь на це виникає потреба у формуванні міжнародних норм, стандартів та регулювання цифрового ринку.

Цифрова економіка суттєво трансформує міжнародні економічні відносини, створюючи нові можливості для торгівлі, фінансів і інвестицій, підвищуючи ефективність глобальних процесів та водночас формуючи нові виклики для регуляторів і бізнесу. Її розвиток визначає характер сучасної глобальної економіки, підсилює взаємозалежність країн і формує нові архітектури міжнародної економічної взаємодії, де технологічна інноваційність стає ключовим чинником конкурентоспроможності та інтеграції у світову економіку.

Цифрова економіка є важливим чинником трансформації сучасних міжнародних економічних відносин, змінюючи механізми торгівлі, фінансової взаємодії, інвестицій, конкурентних стратегій та структуру глобальних ланцюгів доданої вартості. Її розвиток створює нові можливості для держав і бізнесу, водночас ставлячи перед ними виклики, пов'язані з технологічними, регуляторними та соціально-економічними аспектами глобальної взаємодії.

Одним із найпомітніших ефектів цифрової економіки є трансформація міжнародної торгівлі. Наприклад, Китай активно використовує цифрові платформи (Alibaba, JD.com) для експорту товарів на глобальні ринки, забезпечуючи швидкий доступ малих і середніх підприємств до зовнішніх ринків. США, завдяки Amazon, eBay та цифровим сервісам, підтримують глобальну електронну комерцію, що дозволяє американським компаніям конкурувати на світовому рівні. Водночас у країнах, що розвиваються, таких як Нігерія чи Пакистан, низький рівень цифрової інфраструктури обмежує можливості участі у міжнародній цифровій торгівлі [7].

Цифровізація фінансового сектору також трансформує міжнародні економічні відносини. Фінансові технології активно розвиваються в США (Stripe, PayPal), Великобританії (Revolut, Monzo) та Сінгапурі (GrabPay, DBS Digibank), забезпечуючи швидкі та безпечні транскордонні платежі. Китай просуває цифровий юань (CBDC), який тестується для міжнародних розрахунків, а Естонія, відома як «цифрова держава», впроваджує електронне урядування та цифрові фінансові послуги для підтримки бізнесу і міжнародних транзакцій.

Цифрова економіка сприяє автоматизації та оптимізації глобальних ланцюгів доданої вартості. Німеччина та Південна Корея використовують IoT та роботизацію у виробництві, що підвищує ефективність міжнародних поставок. США і Японія впроваджують аналітику великих даних та штучний інтелект для прогнозування ринкових змін та оптимізації логістики. Це дозволяє компаніям швидше інтегруватися у глобальні виробничі ланцюги та знижувати витрати на транскордонні операції [1].

Важливим аспектом є зміна конкурентного середовища на міжнародній арені. Країни з високим рівнем цифрової зрілості, такі як США, Південна Корея, Сінгапур та Естонія, отримують стратегічні переваги в глобальній економіці, тоді як країни Африки чи Південно-Східної Азії часто залишаються на периферії цифрових ринків. Це підкреслює важливість державної політики у розвитку цифрової інфраструктури, освіти та інноваційних екосистем для зміцнення позицій у міжнародних економічних відносинах.

Разом із позитивними аспектами цифровізація породжує нові виклики та ризики, що впливають на міжнародні економічні відносини. Наприклад, Китай і США активно захищають свої цифрові ринки, застосовуючи обмеження на транснаціональні платформи та дані, що створює елементи цифрового протекціонізму. Країни Африки та Латинської Америки ризикують відставати через недостатню цифрову інфраструктуру та обмежений доступ до технологій.

Цифрова економіка трансформує міжнародні економічні відносини, створюючи нові можливості для торгівлі, фінансів і інвестицій, підвищуючи ефективність глобальних процесів та водночас формуючи нові виклики для держав і бізнесу. Країни, які активно впроваджують цифрові технології, нарощують рівень конкурентоспроможності на міжнародних ринках, тоді як відставання у цифровій сфері може призвести до втрати глобальних економічних позицій.

Розвиток цифрової економіки спричинив глибокі зміни у регуляторному середовищі на національному та міжнародному рівнях, а також підвищив значущість кібербезпеки як критичного елементу економічної та стратегічної стабільності держав. Цифрові технології дозволяють трансформувати традиційні економічні взаємодії, створюючи нові ринки, продукти та фінансові інструменти, що потребують адекватного правового та регуляторного супроводу. Водночас глобальна цифровізація супроводжується ризиками кіберзлочинності, витоку даних, маніпуляцій фінансовими потоками та технологічними платформами, що ставить під загрозу безпеку держав та бізнесу [9].

Однією з ключових тенденцій є адаптація національних законодавств до цифрових викликів. Країни впроваджують нормативно-правові акти, що регулюють цифрові послуги, електронну комерцію, захист персональних даних та трансграничний обіг інформації. Прикладом є Європейський Союз, який запровадив GDPR (General Data Protection Regulation) для захисту персональних даних громадян та підвищення відповідальності компаній за їх обробку. США розвивають нормативну базу для кібербезпеки та FinTech, а Китай впровадив суворі правила щодо обробки даних і цифрових платформ для забезпечення національної безпеки.

Міжнародне регулювання цифрового простору також набуває дедалі більшого значення. Організації ООН, OECD, Світова організація торгівлі (WTO) та G20 розробляють стандарти кібербезпеки, правила торгівлі цифровими товарами та послугами, а також регуляції щодо трансграничного

руху даних. Це зумовлено необхідністю забезпечення стабільності глобальних цифрових ринків, підтримки прозорості транзакцій та захисту інтересів держав і міжнародного бізнесу.

Паралельно посилюється значення кібербезпеки у міжнародних економічних відносинах. Зростання обсягів цифрових транзакцій, впровадження хмарних сервісів та електронних платформ роблять економічні системи більш вразливими до кібератак, шкідливого програмного забезпечення, маніпуляцій даними та витоку комерційної інформації. Країни з розвинутою цифровою економікою, як-от США, Ізраїль та Сінгапур, активно інвестують у кіберзахист і створюють національні стратегії кібербезпеки, що одночасно підвищує їхню конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Важливою тенденцією є гармонізація регуляторних стандартів та співпраця у сфері кібербезпеки між державами. Це дозволяє знизити ризики для трансграничних операцій, забезпечити захист даних користувачів та гарантувати стабільність міжнародних фінансових і комерційних процесів. Наприклад, у рамках G7 та G20 обговорюються питання стандартів безпечного цифрового середовища, а ЄС активно підтримує ініціативи щодо спільних правил кіберзахисту для країн-партнерів [5].

Розвиток цифрової економіки спричинив появу нових форм геоекономічних конфліктів, які відображають боротьбу за технологічні ресурси, контроль над цифровою інфраструктурою та доступ до глобальних ринків даних. Цифрові технології стали не лише економічним, а й стратегічним фактором, що визначає конкурентні переваги держав на міжнародній арені. У цьому контексті цифровий протекціонізм виступає інструментом захисту національних інтересів, що одночасно створює виклики для міжнародної економічної інтеграції та глобальних ланцюгів доданої вартості.

Геоекономічні конфлікти у цифровій сфері проявляються у боротьбі за технологічну перевагу, контроль над платформами та доступ до критично

важливих цифрових ресурсів. Наприклад, конфлікт між США і Китаєм у сфері телекомунікацій та технологій 5G, де американські санкції проти компаній Huawei та обмеження на використання китайського обладнання стали інструментом економічного та стратегічного тиску. Аналогічно, конкуренція між США та ЄС щодо правил обробки даних, захисту приватності та регулювання цифрових платформ демонструє, як технологічна перевага перетворюється на геоекономічний інструмент впливу.

Цифровий протекціонізм включає заходи, що обмежують доступ іноземних компаній до національних ринків, регулюють трансграничний рух даних, встановлюють вимоги до локалізації серверів або забороняють використання певних технологій. Класичним прикладом є законодавство Китаю щодо локалізації даних та контролю за іноземними платформами, а також Європейський підхід до цифрового суверенітету, що передбачає суворе регулювання потоків персональних даних у рамках GDPR та директив про цифрові послуги. США, у свою чергу, застосовують санкції та обмеження на використання технологій компаній із стратегічних конкурентних держав, що також є проявом цифрового протекціонізму.

Ці процеси впливають на структуру міжнародних економічних відносин, оскільки обмежують вільний доступ до глобальних ринків, змінюють правила гри для транснаціональних корпорацій і створюють додаткові бар'єри для інтеграції малих та середніх підприємств у світові цифрові екосистеми. Геоекономічні конфлікти можуть призводити до фрагментації цифрового простору, формування окремих технологічних блоків і зростання конкуренції між регіональними платформами.

Важливим аспектом є також ризик цифрового розриву між країнами, який посилюється через протекціоністські заходи. Країни з обмеженим доступом до передових технологій, глобальних платформ та фінансових інструментів ризикують відставати у розвитку цифрової економіки, що ускладнює їхню участь у міжнародних економічних процесах. Водночас

держави-лідери, які контролюють ключові технології, отримують стратегічні економічні та політичні переваги [2].

Геоеткономічні конфлікти та цифровий протекціонізм є невід'ємною частиною сучасної цифрової економіки. Вони визначають характер міжнародних економічних відносин, створюють нові виклики для глобальної інтеграції та конкурентної взаємодії держав і корпорацій. У цьому контексті розвиток цифрових стандартів, міжнародне регулювання та співпраця у сфері кібербезпеки стають ключовими інструментами пом'якшення конфліктів та забезпечення стабільності світової цифрової економіки.

Цифрова економіка продовжує набирати ваги як ключовий фактор глобального економічного розвитку, трансформуючи міжнародні ринки, фінансові системи, виробничі ланцюги та суспільні процеси. Перспективи її розвитку визначаються поєднанням технологічного прогресу, політики держав, міжнародної кооперації та інноваційних бізнес-моделей. Очікується, що в найближчі десятиліття цифровізація буде визначати конкурентоспроможність держав і корпорацій на світовій арені, сприятиме прискоренню глобалізації та створенню нових економічних екосистем.

Однією з основних перспектив є розширення глобальної електронної торгівлі та цифрових платформ. Очікується, що обсяги транскордонної електронної комерції будуть зростати, зокрема завдяки розвитку хмарних сервісів, мобільних платіжних систем та платформ SaaS. Розвинені країни, такі як США, Китай, Південна Корея та ЄС, продовжуватимуть лідирувати у формуванні глобальних цифрових ринків, тоді як країни, що розвиваються, отримають нові можливості для участі у світовій економіці завдяки доступу до віддалених платформ і сервісів [2].

Другою важливою перспективою є поширення фінансових технологій та цифрових фінансових інструментів. Розвиток блокчейн-технологій, криптовалют, цифрових гаманців і валют центральних банків (CBDC) змінює механізми міжнародних платежів та інвестування. Очікується, що глобальні фінансові потоки стануть швидшими, прозорішими та безпечнішими, а

доступ до фінансових сервісів буде розширюватися навіть у регіонах з обмеженою інфраструктурою.

Штучний інтелект, роботизація та аналітика великих даних стануть ключовими драйверами підвищення продуктивності та оптимізації глобальних ланцюгів доданої вартості. Країни з високим рівнем інноваційного розвитку, такі як Японія, Німеччина та США, використовуватимуть AI для управління виробництвом, логістикою, прогнозуванням ринків і прийняття стратегічних рішень. Це сприятиме формуванню нових моделей міжнародного бізнесу, гнучких і адаптивних до швидких змін глобальної економіки [7].

Іншою перспективою є посилення міжнародної кооперації у сфері кібербезпеки та цифрового регулювання. Зростання обсягів даних, кіберзагроз та цифрових транзакцій потребує формування спільних стандартів, норм і механізмів контролю. Розвинені країни активно працюють над міжнародними ініціативами у сфері кіберзахисту, що забезпечить безпеку цифрових ринків, стабільність фінансових потоків та довіру до глобальних платформ.

Разом із позитивними перспективами існують ризики цифрового розриву та нерівномірного розвитку. Країни з недостатньо розвиненою інфраструктурою, низьким рівнем цифрових компетенцій або обмеженим доступом до глобальних платформ ризикують залишитися на периферії світового економічного простору. Подолання цього розриву потребує інвестицій у цифрову інфраструктуру, розвиток освіти, стимулювання інновацій та міжнародної співпраці.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, перспективи розвитку цифрової економіки у глобальному просторі визначаються синергією технологічних інновацій, державної політики та міжнародної кооперації. Очікується, що цифровізація посилить глобальну економічну інтеграцію, прискорить трансформацію міжнародних економічних відносин та сформує нову архітектуру світового господарства, у

якій технологічна інноваційність та доступ до цифрових ресурсів стануть ключовими чинниками конкурентоспроможності країн і корпорацій.

Цифрова економіка вимагає постійного удосконалення регуляторного середовища та посилення кібербезпеки. Від рівня адаптації національних законів і ефективності захисту цифрових систем залежить не лише безпека економіки окремої країни, а й стабільність міжнародних економічних відносин, прозорість торгівлі, безпека фінансових потоків та довіра до глобальних цифрових платформ. Цей процес формує новий вимір міжнародної економічної взаємодії, де технологічна надійність стає ключовою умовою конкурентоспроможності держав та підприємств.

Перспективи подальших досліджень визначено у вивченні ролі штучного інтелекту та великих даних у формуванні міжнародної економічної політики та прогнозуванні глобальних фінансових потоків.

Література

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2021. № 3(47). С 36-46
2. Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI) 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_4561
3. Котелевець Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 5. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>.
4. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ : Інститут економіки промисловості НАН України, 2018. 252 с.
5. Мельничук Г. С., Мамалига В. О. Цифровізація економіки: можливості та загрози для ефективного функціонування підприємств. Приазовський економічний вісник. 2020. № 2(19). С. 125-130.

6. Миронова М. І. Аналіз розвитку цифрової економіки у світі та в Україні. Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Економічний збірник. 2022. Том LXVIII. С. 93-101.

7. Мігус І. Основні тенденції розвитку індустрії 4.0 та її вплив на економічну безпеку держави: міжнародний аспект. Наукові записки Університету КРОК, 2023. № 1(69) С. 52-59.

8. Шиманська К. В., Бондарчук В. В. Пріоритетні напрями та механізми розвитку цифрової економіки в Україні. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 1 (95). С. 17-22. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-17-22](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-17-22).

9. Cherep A., Dashko I., Ohrenych Y. Theoretical and methodological bases of formation of the concept of ensuring socio-economic security of enterprises in the context of digitalisation of business processes. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2024. № 10(1). Pp. 237-246. URL : <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2331>

References

1. Havrylenko, N.H. and Tarasenko, I.O. (2021), “Current trends in digitalization of the economy: problems and development prospects”, *Internauka. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3(47), pp. 36-46.

2. European Commission (2022), “Digital Economy and Society Index (DESI)”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_4561 (Accessed 09 Nov 2025).

3. Kotelevets, D.O. (2022), “Trends in the development of the digital economy in Ukraine”, *Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya*, vol. 5, pp. 1-12.: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>.

4. Lyashenko, V.I. and Vyshnevskyy, O.S. (2018), *Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainy yak mozhlyvist proryvnoho rozvytku* [Digital modernization

of Ukraine's economy as an opportunity for breakthrough development], Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, Kyiv.

5. Melnychuk, H.S. and Mamalyha, V.O. (2020), "Digitalization of the economy: opportunities and threats to efficient functioning of enterprises", *Priazovskyy ekonomichnyy visnyk*, vol. 2(19), pp. 125-130.

6. Myronova, M.I. (2022), "Analysis of the development of the digital economy in the world and in Ukraine", *Pratsi Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. Ekonomichnyy zbirnyk*, vol. LXVIII, pp. 93-101.

7. Mihus, I. (2023), "The main trends in the development of Industry 4.0 and its impact on the economic security of the state: the international aspect", *Naukovi zapysky Universytetu KROK*, vol. 1(69), pp. 52-59.

8. Shymanska, K.V. and Bondarchuk, V.V. (2021), "Priority areas and mechanisms for the development of the digital economy in Ukraine", *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya*, vol. 1(95), pp. 17-22. [https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-17-22](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-17-22).

9. Cherep, A. Dashko, I. and Ohrenych, Y. (2024), "Theoretical and methodological bases of formation of the concept of ensuring socio-economic security of enterprises in the context of digitalisation of business processes", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 10(1), pp. 237-246, available at: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2331> (Accessed 20 Nov 2025).

Стаття надійшла до редакції 27.11.2025 р.